

CODI 28857. Historia Medieval (Grup 1)

prof. Dr. J.E. Ruiz-Domènec

CONTENIDO

Todo lo que hay que saber sobre la Edad Media (período histórico comprendido entre c. 180 c. 1300) para que un estudiante alcance el tono cultural exigido a un primer ciclo universitario, a partir de la exposición ordenada cronológicamente de los aspectos más singulares (y fundamentales) de las sociedades medievales, con vistas a ofrecer un amplio campo de reflexión sobre los valores que hicieron posible la historia de Europa.

TEMARIO

PRIMERA PARTE (c. 180-c. 670)

- 1El siglo de los Antoninos.
- 2Paganismo y Cristianismo
- 3La muralla agrietada.
- 4El Irán sasánida.
- 5Los pueblos bárbaros.
- 6La Crecente fértil entre el esplendor y la ruina
- 7Bizancio y su primera Commonwealth.
- 8El Islam

SEGUNDA PARTE (c. 670-c. 1130)

- 1Europa en el siglo VII.
- 2La sociedad carolingia y sus enemigos
- 3Duoda ante Europa
- 4Los vikingos: sociedad y cultura.
- 5 Sacro Imperio Romano Germánico.
- 6Rumores sobre el milenio
- 7El arte sagrado
- 8Desarrollo de los márgenes
- 9Ambiente de cruzada

TERCERA PARTE: C. 1130-C. 1290

1 Entre la memoria y el olvido.

2 El laico letrado como crítico del universo.

3 Trovadores y reformadores monásticos

4 La caballería o la imagen cortesana del mundo.

5 El Estado dinástico en el siglo XII.

6 El amor: realidad y mito literario

7 La aparición de la novela europea.

8 Del Triunfo de Felipe Augusto a la crisis del Sacro Imperio Germánico.

9 La Cristiandad hacia 1200, una plaza asediada.

10 Perfil del siglo XIII.

11 El Estado según Blanca de Castilla

12 Consolidación del territorio y expansión militar.

13 Significado del dinero: comercio y economía urbana en el siglo XIII.

14 El despertar de Asia y los límites de Europa

15 Ley y orden: De las instituciones representativas a la política nacional.

16 Modos de pensar: escolástica y arte gótico (18, V)

17 La crisis de 1277.

18 De Pekin a Curzola: la extrema frontera del gran comercio italiano. El caso de Marco Polo.

EVALUACIÓN

Los estudiantes se verán sometidos a una prueba final escrita de carácter obligatorio; además deberán a lo largo del curso responder (por escrito, y con carácter voluntario) a preguntas realizadas sobre aspectos concretos de la explicación con el fin de estimular su interés por la asignatura, su necesidad de recurrir a la biblioteca u otras fuentes de información, y para mantener un control indirecto sobre la participación en clase. Respuestas que serán puntuables y entrarán a formar parte de la nota final.

TUTORIA INTEGRADA

La reunión de un grupo de trabajo tiene por objetivo centrar las dudas de carácter metodológico o programático de los alumnos. Se utilizarán además para fijar las direcciones de la moderna historiografía sobre los temas de su estudio en la asignatura, incitando a la lectura de obras de contenido teórico para una mejor comprensión de los contenidos.

BIBLIOGRAFÍA

Thomas Cahill, *De cómo los irlandeses salvaron la Civilización*. Barcelona, Debate, 1998.

Peter Brown, *The Making of Late Antiquity*. Londres, Thames & Hudson, 1983 (trad. castellana Madrid, Taurus).

Peter Brown, *The Rise of Western Christendom: Triumph and Diversity, A.D. 200-1000*. Oxford, Blackwell, 1996. (trad. castellana, Barcelona, Crítica)

Ernst H. Gombrich, *Breve historia del mundo*. Barcelona, Península/Atalaya, 1999.

LE GOFF, J. *La Baja Edad Media*. Madrid, Siglo XXI.

J.E. Ruiz-Domènec, *El Despertar de las mujeres. La mirada femenina en la Edad Media*. Barcelona, Península/Atalaya, 1999.

Giuseppe Sergi, *La idea de la Edad Media*. Barcelona, Crítica, 2000.

CODI 28857. HISTÒRIA MEDIEVAL I (Grup 2)

Professors: Fèlix Retamero i Antoni Virgili.

CONTINGUTS

En aquesta assignatura s'explicarà de quina manera es van generar i com van fer-se efectius els poders polítics a Europa des del Baix Imperi romà fins al segle XIII. També es tractarà de les maneres d'organitzar la producció i els intercanvis en aquest mateix període.

OBJECTIUS

En acabar el curs l'alumne ha de demostrar

1. Haver assolit els continguts expressats en el temari i identificar qualsevol dels seus punts en el context que li correspon.
2. Ser capaç d'analitzar, processar i interpretar qualsevol mena de material addicional (textos, mapes, taules, gràfics) d'acord amb els continguts del temari i situar-lo en el marc corresponent.
3. Demostrar haver fet unes lectures mínimes exigides (llibres i/o capítols especialment indicats i/o articles recomanats).
4. Saber identificar i distingir els diversos procediments emprats pels grups de poder en la captura del treball pagès (impost estatal en les seves diverses modalitats, renda feudal, etc) treballats en el temari.
5. Haver assolit un coneixement integral i global de la matèria mitjançant l'articulació i la relació existent entre els diferents punts en què es divideix el temari.

AVALUACIÓ

L'avaluació consistirà en la realització de tres proves escrites eliminatòries de matèria i un treball. El parcial que no arribi al quatre s'haurà de recuperar en la darrera prova. Per tant, aquesta inclourà el contingut del(s) parcial(s) pendent(s) o no presentats. La nota final serà la mitjana de les notes obtingudes al llarg del curs.

TUTORIA INTEGRADA

Les activitats consistiran en la projecció de pel·lícules relacionades amb el temari i un posterior debat que permeti enquadrar el contingut del film amb qualsevol dels aspectes inclosos en el programa, o en relació amb la bibliografia proposada.

TEMARI

7. Roma, un estat *antic*. L'ordre de l'Imperi: *pax* i moneda. La fi de l'Imperi d'occident. L'Imperi d'orient.
8. L'Església, un regne d'aquest món. L'Imperi, cristià. La creació d'heretges. La fixació de les pautes de la reproducció humana. El cas del bisbe enamorat i el del que comptava porcs (segles IV-IX).
9. Després de l'Imperi: els nous estats a l'Europa occidental (segles VI-IX). Les migracions 'bàrbares': el cas dels gots. Els nous poders: què era un *regnum*?. La qüestió dels intercanvis. La tesi de Pirenne.
10. Islam, albergínies, àrabs i berbers a la Mediterrània (VIII-X). Muhammad, l'enviat de Déu. La constitució de l'estat islàmic. La migració pagesa àrab i berber Al-Andalus, uns estats que es feien i es desfeien.
11. Pràctiques agràries i alimentació pagesa abans dels feudals a l'Europa occidental. El culte i l'inculte a l'alta edat mitjana. Les llegendes del bosc.
12. El context històric en la gènesi de l'ordre feudal. La fi de l'Imperi Carolingi. La presència dels normands a occident i els seus efectes. Els espais feudals i el àmbits de la senyoria: els castells. Les institucions i les relacions feudovassallàtiques.
13. La captura del treball pagès: de la fiscalitat estatal a la renda feudal. Les relacions de producció. Roturacions i creació de l'espai rural. La renda i les formes de domini i control de l'espai pagès.
14. L'església: una institució *universal* en l'ordre feudal. El Moviment de Pau i Treva de Déu. La Reforma Pontifical i el conflicte de les Investidures. Origen de la Croada.
15. L'expansió de l'ordre feudal per conquesta: Les Croades i els seus efectes: Terra Santa, al-Andalus i el *Drang nach Osten* alemany. Els Ordes Militars.
16. La gènesi de les monarquies feudals: Institucions i òrgans de govern. La França Capeta; l'Anglaterra normanda (imperi Angeví) i el Sacre Imperi Romano-germànic.
17. Les ciutats medievals en el feudalisme. El comerç llunyà (la Mediterrània, la Bàltica – *Hansa*- i les Fires de Xampanya. Els centres artesanals i els gremis. El patriciat urbà i els òrgans de representació. Les universitats.
18. La Baixa Edat Mitjana (segles XIV i XV). Crisi de subsistències, epidèmies i conflictivitat social. La Guerra dels Cent Anys. La reordenació de l'ordre feudal.
19. Estats i societats no feudals. L'Imperi Bizantí de la dinastia Macedònica fins a la seva fi. Els estats islàmics des de la fragmentació del califat de Bagdad.

BIBLIOGRAFIA

1. Manuals de base

- J. García de Cortázar, J. A.; Sesma, J. A. *Historia de la Edad Media, una síntesis interpretativa*. Alianza Universidad, 1997.
- Ladero Quesada, M. A. *La Edad Media* (Historia Universal Vicens Vives), vol 2. Barcelona.

2. Obres generals (per temes)

- Brown, P., 1991, *El mundo en la Antigüedad tardía. De Marco Aurelio a Mahoma*, Taurus.
- A. Cameron, 1993, *The Later Roman Empire*, Fontana Press, Londres (hi ha una traducció castellana a Crítica).
- Jones, A.H.M., 1964, *The Late Roman Empire 284-602 A.D. A Social, Economic and Administrative Survey*, Oxford.
- Doehaerd, R., 1984, *Occidente durante la Alta Edad Media*, Barcelona.
- Bloch, M., 1939, *La société féodale*, París (hi ha traducció castellana a Akal).
- Ganshof, F. L. *El feudalismo*
- Boutruche, R. *Señorío y Feudalismo*, 2 vols. Ed. s. XXI, Madrid.
- Paul, J. *La Iglesia y la cultura en Occidente*. 2 vols. Ed. Labor.
- Brown, P., 1997, *El primer milenio de la cristiandad occidental*, Crítica.
- Goody, J., 1986, *La evolución de la familia y del matrimonio en Europa*, Herder.
- Cahen, C. *El Islam*, vol. 1. Ed. s. XXI, col. Historia Universal.
- Bartlett, R. 1993, *The Making of Europe. Conquest, Colonization and Cultural Change 950-1350*, Penguin Books, London.
- Génicot, L. *Europa en el siglo XIII*, ed. Labor.
- Guenée, B. *Occidente durante los siglos XIV y XV. Los Estados*. Ed. Labor
- Heers, J. *Occidente durante los siglos XIV y XV. Aspectos económicos y sociales*, ed. Lab.
- Pounds, N, J. G. *Historia económica de la Europa Medieval*, Ed. Crítica
- Hilton, R. *Conflicto de clases y crisis del feudalismo*, ed. Crítica.

3. Temes i monografies

- Hodges, R.; Whitehouse, D., 1983, *Mohammed, Charlemagne & the Origins of Europe*, Cornell University Press, Nova York.
- Barceló, M. i altres. *Arqueología Medieval. En las afueras del "Medievalismo"*, ed. Crítica.
- Barceló, M., 1995, "Crear, disciplinar y dirigir el desorden. La renta feudal y el control del proceso de trabajo campesino: una propuesta sobre su articulación", *Taller d'història*, 6: 61-72.
- Bonnassie, P. i altres, *Estructuras feudales y feudalismo en el mundo Mediterráneo*, Crítica
- Toubert, P. *Castillos, señores y campesinos en la Italia Medieval*, ed. Crítica.
- Lacoste, Y., 1971, *El nacimiento del tercer mundo: Ibn Jaldún*, Península, Barcelona (hi ha una reedició recent).
- Guichard, P., 1976, *Al-Andalus. Estructura antropológica de una sociedad islámica en occidente*, Barcelona (reeditada el 1995 per la Universitat de Granada).

4. Bibliografia instrumental

- Kinder-Hilgemann. *Atlas Histórico Mundial*, ed. Istmo, 2 vols.
- Bonnassie, P. *Vocabulario básico de la historia medieval*, ed. Crítica
- Alvarez-Rivero. *Cronología histórica universal por países*, Madrid
- Lozano-Mitre. *Análisis y comentarios de textos históricos. Edades Antigua y Media*, ed. Alhambra.
- MacKay-Ditchburn (eds). *Atlas de Europa Medieval*, ed. Cátedra.